

Moderne componisten

Hedendaagse componisten hebben een slechte naam.

Jawel! Nodig een doorsnee muzikliefhebber uit voor een concert met uitsluitend hedendaagse muziek en u zult ervaren dat men opeens geen tijd meer heeft, dat een koutje onder de leden serieus genomen moet worden, of dat de bloembollen toevallig die dag de grond in moeten.

Zijn wij een volk van barbaren, van knurften die alleen André Rieu kunnen verdragen - een goed musicus overigens - en dat uitsluitend op een zonnige dag?

Welnee. Er is iets goed misgegaan in de twintigste eeuw. In deze eeuw zijn uiterst talentvolle en intelligente musici er in geslaagd de doorsnee burger een hekel aan muziek te bezorgen. Althans, aan die muziek. Zo werd deze bijzondere muzieksoort namelijk vaak aangeduid, als *die* muziek.

Je had muziek en *die* muziek. Ik had er de pest aan, als jonge student. Niet aan de hedendaagse muziek op zich, maar aan de vanzelfsprekendheid waarmee menig componist de conclusie trok dat hij zijn tijd wel ver vooruit moest zijn, want men vond zijn muziek niet mooi, maar interessant.

Een componist schrijft niet van de ene op de andere dag in een eigen stijl. Meestal begint men met een vrij romantisch klankbeeld, gebaseerd op de aloude harmonieleer. Gaandeweg ontwikkelt de componist zich. Maar niet alleen studie beïnvloedt de ontwikkeling. De omgeving speelt ook een rol, afgezien nog van het persoonlijke gevoelsleven.

En ja, als je een studie volgt aan een conservatorium, dan word je als vanzelf geconfronteerd met de ouderen die voor jou een soortgelijk pad hebben gevolgd en die klaar zijn. Meester, zelfs.

Zo herinner ik me een man die wereldberoemd was in Nederland als componist van elektronische muziek, maar die niet echt een componist was, meer een technicus. Hij doceerde niet aan het conservatorium waar ik studeerde en dat is maar goed ook, anders had ik me nooit aangemeld.

Ik woonde eens een concert bij van een componist die tevens een blaasinstrument bespeelde. Hij voerde zijn eigen werk uit. Drie stukken speelde hij en dat weet ik zeker, want ze waren in het programmaboekje genummerd. Thuis had hij honderden van dergelijke werken in de kast liggen.

Je zou aan jezelf gaan twijfelen, als niet geheel van talent gespeend musicus, maar ik hoorde geen verschil tussen de drie werken. Eerlijk gezegd wist ik ook niet zeker wanneer het ene stuk ophield en het andere begon, maar door te buigen zette hij een streep onder zijn optreden.

Uiteraard - ik maakte wel mijn huiswerk - wist ik wat hij gedaan had, hoe hij gecomponeerd had en welk een onpeilbare diepte er in zijn muziek zat. Hij had namelijk bij dezelfde maestro gestudeerd als waarmee ik in het café regelmatig een uitsmijter at.

Waar is de humor, dacht ik destijds, waar het gevoel, de warmte, de muzikaliteit? Het leek allemaal afgezworen, platgeslagen met een rekenliniaal en weggemoffeld als Assepoester door haar boze stiefmoeder, die vastbesloten is haar lelijke dochters aan de wereld te presenteren.

Elk mens wil serieus genomen worden. Als je trots bent op jezelf, bijvoorbeeld omdat je getalenteerd en intelligent bent, hoop je dat men dat onderkent. Dan diskwalificeer je jezelf niet door muziek te schrijven die door de elite als oubollig wordt beschouwd.

Toen ik een paar jaren lang samen met mijn leermeester uitsmijters gegeten had, en veelvuldig getoast op het leven, nodigde hij mij uit een concert bij te wonen, dat mij nog lang zou heugen.

Toevallig moesten net die dag de bloembollen de grond in, maar hij wist me te overtuigen. Dus ik naar dat concert. Met stijgende verbazing heb ik naar een strijkkwartet geluisterd, dat geschreven was door een componist op leeftijd. Ik geloof dat de man zeventig jaar was. Het was prachtig.

Maar het was niet abstract. Op de een of andere manier was het die man gelukt om vanuit de oude harmonieleer tot een geheel eigen en moderne stijl te komen. Het was alsof Schönberg nooit geleefd had. Wel was de man beneden de grote rivieren geboren. Zuiver in de leer componeren was in de twintigste eeuw met name onder (voormalige) calvinisten geliefd.

In de pauze las ik stiekem de partituur. Mijn leermeester zag het en kwam naast me staan. Ik sprak mijn bewondering uit. Hij knikte somber en vertelde mij toen dat alle muziek van die componist geweigerd was door een gesubsidieerde instelling, die als taak had het werk van levende Nederlandse componisten te archiveren en te promoten. Blijkbaar was het niet modern genoeg.

Jonge componisten stonden onder druk, ook van zwakke geesten die bij een concert gniffelden om melodieuze muziek en waarderend knikten bij absoluut onbegrijpelijke muziek. Toen dit schering en inslag werd, was het kwaad geschied en zong de serieuze muziek zich los van de maatschappij.

En van de werkelijkheid. Het was als in het sprookje van de keizer zonder kleren. Al vond men de muziek afschuwelijk klinken, de buurman vond het misschien wel mooi.

Door de eindeloze stroom van vreemde muziek en de ontwikkelingen in de techniek, ontstond op den duur wel een algemeen geaccepteerde muzieksoort, die men het beste kan omschrijven als buitenaards. Deze muziek functioneert goed als ondersteunend klankbeeld, bijvoorbeeld bij filmbeelden of in het theater. Het geeft de voorstelling iets mysterieus, iets onbegrijpelijks.

Niet alles wat men in de twintigste eeuw als nieuwe serieuze muziek verzon kon op even veel weerstand rekenen. Zo had Minimal Music een tijd lang veel succes. Maar dan wel omdat Minimal Music in feite ouderwetse muziek is. Het behelst niet meer dan het dronken worden van repetitieve klanken, waarvan men zelfs in trance kan geraken, als een rondtollende derwisj.

Nieuwsgierig heb ik als jonge componist een tijdje geëxperimenteerd met diverse technieken. Een jaartje of twee na mijn studie heb ik alles de prullenbak in gemikt en begon ik opnieuw. Natuurlijk wilde ook ik serieus genomen worden, maar dan wel door vrije geesten, niet door de benauwde geesten uit een zorgvuldig dichtgetimmerd subsidie-circuit.

Nu lieg ik. Om heel eerlijk te zijn heeft mij de mening van een ander nooit veel kunnen schelen, maar het duurt gewoon lang voor je alles geleerd en uitprobeerd hebt.

Hedendaagse componisten hebben nog steeds een slechte naam. De generatie die de volle lading van het correcte componeren in de twintigste eeuw heeft moeten ondergaan, leeft voor een deel nog en geeft zelfs les. Om, je leven overziende, te moeten erkennen dat niemand nog taalt naar je muziek, en zeker niet na je dood, is hard. Dan verander je niet meer van stijl, of van mening.

Jonge componisten van nu hoeven zich niet meer verplicht te voelen om onbegrijpelijke of ontaard moeilijke muziek te schrijven. De tijden zijn echt veranderd, in deze nieuwe eeuw. Alles mag, ook harmonieus en melodieus schrijven. Er worden nog steeds bloembollen geplant, maar nu om vele bloemen te laten bloeien.